

φαίνεται, Κωστή μου, πώς λιώνω και πάω, πώς δε μπορώ πιά. Σ' αγαπώ τόσο, πού θαρρώ πώς θά πεθάνω. Έλα, έλα, λυπήσου με 'έ' έλα. Τά μάτια σου έχω ανάγκη, τή φωνή σου, τὰ φιλιὰ σου, τὰ χάδια σου τὰ γλυκά. Γιατί μ' αφήνεις; 'Οχι! λατρεμένη μου, μὴ σέ μέλη και τὸ ξαίρω και τὸ νιώθω πὼς μ' ἀγαπᾷς. Καὶ πὼς μπορεῖ ἀγάτη σάν τὴ δική μας νὰ τελειώσει; 'Ο θάνατος ὁ ἴδιος εἶναι ἀνίκανος νὰ τὴν ἀποσώσει. Πὼς και πόσο περισσότερο ἀκόμη θὰ τὴν ἀγαπᾷς τὴν καημένη σου τὴ Μύρρω, σὰ θὰ κοιτάται στὸ μνήμα τῆς βαθιά πλαγιασμένη! Πές μου το, δὲν εἶναι ἀλήθεια, Κωστή;

(Ἀκολουθεῖ)

ΜΠΡΟΥΣΣΟΣ

-8-

Τὴν κατόπι μέρα, 4 τοῦ Σποριᾶ, ξεκίνησα πρωῒ γιὰ τὸ Κρουνέρι πρὸς τὸ Μεσολόγγι. Ἐνῶ μπαρκαρίζομαστε, χτύπησε ἀπρόσχετα ἓνας βαρκάρης τὴ δάρκα του στὸ πλεθρὸ τοῦ βαποριοῦ, κι' ὁ σύντροφός του φώναξε «Ρε Γιάνη, θὰ σπάσεις τὴ δάρκα!» «Κομάτια κιὰς γίνεи, ἀπάντησε ἐκεῖνος. Μωρὲ ἐδῶ μᾶς ἔρχεται κι' ἐσὺ γιὰ δάρκες μοῦ μιλάς».

Τὸ βατόρι μας ἡ Καλυδῶνα, τροχόδρομο ὑποθέτω ἄλλοτες, εἶναι, μοῦ εἶπαν, τὸ πρῶτο πὺν ἀπόκτησε τὸ Ἀουστριακὸ Λόυδ, μὰ γερὸ ἀκόμα κόκκαλο τὸ γεροντάκι, μήτε μᾶς τάραξε κιὰς φυσοῦσε ὁ ἄνεμος ἀρετὰ μὲ καλόντισκα κύματα και κατὰ τὸν πηγαμὸ και κατὰ τὸν ἐρχομό. Τὸ πέρασμα τὸ χάνει σὲ μιὰ ὥρα και πέντε λεπτὰ.

Σ' ἀφτὰ τὰ νερὰ ἐδῶ ἔγιναν διὸ ναυμαχίες ἱστορικές. Ἡ μιὰ στὰ 1571 μ. Χ. ὅταν οἱ Ἰσπανοὶ μὲ τοὺς συμμάχους τους και νάβαρχο τὸ Γιάνη τῆς Ἀουστρίας κατάστρεψαν τὸν Τούρκικο στόλο, ἡ ἄλλη στὰ 428 π. Χ. τῶν Ἀθηναίων μ' ἀρχηγὸ τὸ Φορμίωνα πρὸς τοὺς Πελοποννησιώτες. Ἡ πρώτη μεγάλη μάχη μὲ συνέπειες σπουδαῖες, γιατί διάλυσε τότες καθε ἐλπίδα τῶν Τούρκων νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴ δυτική Ἑδρώπη· ἡ δέφτερη μιὰ μικρούτσικη δουλιὰ δίχως ἐπιρροὴ ἀπάνω στὴν τύχη τῆς οἰκουμένης, μήτε καν ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ὡστόσο ὁ μορφωμένος κόσμος συχνότερα θυμᾶται τὴ μικρούλκα και ταπεινὴ παρὰ τὴν ἄλλη τὴν ἀσύγκριτα πιὸ σημαντικὴ, και πιὸς λόγος; Γιατί ἐκεῖνη τὴν περιέγραψε ὁ Θουκυδίδης, ὁ ἀμίμητος ἱστοριογράφος.

Ὁ κόσμος, ὕστερα ἀπὸ τὸ Θουκυδίδη ἔβγαλε κατὶ κολοσσάιους ἱστορικούς — τὸν Τάκτο, τὸ Saint-Simon, τὸ Γκίμπων, κι' ἄλλους — μὰ κανεῖς δὲν πέρασε, λένε οἱ περισσότεροὶ εἰδικοί, μήτε καν ἔφτασε τὴν τέχνη τοῦ Ἀθηναίου. Ὁ Μακόλης, ἱστορικός πρώτης γραμμῆς ὁ ἴδιος, καθὼς και κριτικός και ποιητῆς και ρήτορας και νομοθέτης, ὅταν μιὰ μέρα ξαναδιάβασε τὸ ἔβδομο βιβλίον τοῦ Θουκυδίδη, ἔξευλος ἀπὸ ἐνθουσιασμό πὺν ἤθελε ἡ ψυχὴ του νὰ μεταδώσει, ἀρπαξε τὸ κοντίλι και ἔγραψε τοῦ φίλου του, τοῦ καθηγητῆ Ellis κατὶ τέτιο: «Ναί, σὲ βεβαίωνω, ἀγαπητέ μου Ἐλλις, τίποτα δὲν ἀξίζει ὅσο τὸ ἔβδομον βιβλίον τοῦ Θουκυδίδη· εἶναι τὸ ἄκρο ἄνωτο τῆς ἀνθρώπινης τέχνης». Θὰ βρεῖτε τὸ ἀπόσπασμα μέσα στὴν ἔγδοση τοῦ Classen μπροστὰ στὸ ἔβδομον βιβλίον. Καὶ πρόσθεσε ὁ Μακόλης μιὰ ἄλλη φορὰ πὼς

μποροῦσε ἴσως νὰ φανταστεῖ ἓνα δέφτερο Ὁμηρο ἡ και δέφτερο Σεξπῆρο, ὅμως ὄχι πιά ἄλλο Θουκυδίδη. Ὁ Πλούταρχος πάλι μέσα στὸ Βίον τοῦ Νικία λέει κατὶ σάν τέτιο, πὼς δηλαδὴ δύσκολο νὰ ξαναδιηγηθεῖς ὑποφερτὰ ὅτι μιὰ φορὰ καταπιάστηκε ὁ Θουκυδίδης. Ὡς πρὸς τὴν οὐσία, ὁ Γρότες, ἄλλος κολοσσός, λέει· νομίζω, πὼς τὸ μέρος τῆς ἱστορίας τὸ καλύτερα γνωστό μας, εἶναι τὰ εἰκοσι τόσα χρόνια τὰ ἱστορημένα ἀπὸ τὸ Θουκυδίδη. Μὰ ὡς πρὸς τοῦτο δὲν εἶμαι βέβαιος, γιατί, ξαναψάχνοντας πέρου γιὰ τὸ χωρίο διαστικὰ, δὲν κατόρθωσα νὰν τὸ ξηκιάσω. Δὲν εἴλεψαν ἐννοεῖται μήτε οἱ ἀντίθετοι. Ἐνας Ἀγγλὸς δὲν εἶναι τώρα πολλὰ χρόνια μᾶς ἔγραψε ἓναν ὁλόκληρο τόμο μὲ τὸν τίτλον Thucydides Mythistoricus, γιατί μερικοὶ φαίνεται προτιμοῦνε φήμη ὡς Δὸν Κιχότι παρὰ τὸ νὰ ἀγνοεῖ ὁ κόσμος τὴν ἵπαρξή τους. Βρέθηκε ἀκόμα και ἓνας κάποιος Διονύσιος ἀπὸ τὴν Ἀλικαρνασό, νὰ ψέξει, ἀλλὰ σχολαστικὸς ἀφτὸς ἀπὸ τὴ φυλὴ τῶν Χαντζηδάκων και Λεβιδάων και Σκιαδων, ἀνθρώπων πὺν κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Ρενάν (Βίος τοῦ Ἰησοῦ σελ. 216) φυσικὸ τους εἶναι νὰ κλείνουν τὸ νοῦ πρὸς ὅτι ἀδρὸ, νὰ μὴν ἀφίνουνε σέβας παρὰ γιὰ τίς δύσκολες παιδιαρροῦνες ὅπου κατὰτριψαν τὴ ζωὴ τους και πὺν τίς θεωροῦνε φυσικὴ ἐνασχόλησι τῶν ἀνθρώπων ὅσαν ἐπαγγέλλονται τοὺς σπουδαῖους. Ἐγὼ τίποτα καλλιτεχνικὸ δὲ χάρηκα στὴ ζωὴ μου τόσο πολὺ ὅσο τὸ βιβλίον πὺν γοήτεψε και τὸ Μακόλης, μήτε μὲ συγκίνησε ἄλλο τίποτα τόσο βαθιά, ἐξὸν ἴσως ἡ Déhâcle τοῦ Ζόλα, στὸ μέρος ὅπου ὕστερα ἀπὸ τόσα ἀπανωτὰ δεινὰ πέφτουν και σποῦν οἱ Γερμανικὲς ὁδοὶ μέσα στὸ Γαλλικὸ νοσοκομεῖο.

Ἀς δοῦμε τώρα πὼς ἔγινε ἡ ναυμαχία τοῦ Φορμίωνα, και καλύτερα ὡς τὴ δηγηθῶ μὲ τὰ λόγια τοῦ Θουκυδίδη ἀπὸ τὸ δέφτερό του βιβλίον, κεφ. 83.

«Τὸ ἄλλο ναυτικὸ τὸ ἀπὸ τὴν Κόρθο και τοὺς ἄλλους συμμάχους τοῦ Κρισαϊκοῦ κόλπου, πὺν ἔπρεπε νὰ προστεθεῖ στοῦ Κνήμου, δὲν πρόφτασε, παρὰ ἀναγκάστηκαν οἱ Κορθῖνοι κι' οἱ σύμμαχοί τους νὰ ναυμαχήσουν πρὸς τὸ Φορμίωνα και τὰ εἰκοσι Ἀθηναῖα καράβια πὺν φρουρούσαν στὴ Νάφακτο. Γιατί ὁ Φορμίωνας, ὅταν ἀφτοὶ ἔβαιναν ὅξω ἀπὸ τὸν Κρισαϊκὸ κόλπον, τοὺς εἶχε καιροφυλαχτήσει, θέλοντας νὰν τοὺς ἐπιτεθεῖ ὅξω στὴν ἀπλοχωριά. Ἐκεῖνοι προχωροῦσαν ὄχι μὲ ἰδέα ναυμαχίας, παρὰ ὁργανωμένοι πρὸς στρατιωτικὸν πόλεμον πέρα στὰ μέρη τῆς Ἀκαρνανίας, μήτε φαντάστηκαν πὼς θὰ τολμοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὰ εἰκοσι τους καράβια νὰ βαρέσουν τὰ δι. κα τους τὰ σαράντα ἑφτά. Ὅταν ὅμως τοὺς ἔδλεπαν πὼς ἀκολουθοῦσαν ἀπ' ἀντίκρου ἐνῶ ἀφτοὶ ἔβαιναν κοντὰ στὴν ξηρὰ, και ἔπειτα διαβαίνοντας ἀπὸ τὴν Πάτρα πρὸς τὴν ἀντικρυνὴ ἴλιον γιὰ τὴν Ἀκαρνανία, τοὺς παρατήρησαν πὼς ἀπὸ τὴ Χαλκίδα και τὸν Ἐδρηνο ποταμὸ κατέβαιναν πρὸς τὸ μέρος τους, και τοὺς πῆραν εἶδηση ἀν και ἀφτοὶ ξεκίνησαν κρυφὰ νύχτα, τότες πιά ἀναγκάζονται νὰ πολεμήσουν καταμεσῆς στὸ πέρασμα.

Ἐκεῖ οἱ Πελοποννησιῶτες παρὰτάξαν τὸ στόλον τους ἐναντὶ κύκλῳ, ὅσο μεγάλος μποροῦσε νὰ γίνεи δίχως νὰ παραχωρεῖ δίοδο, τίς πρώτες πρὸς τὰ ὅξω, τίς πρῶτες πρὸς τὰ μέσα, τοποθετώντας στὸ κέντρο τὰ φορητὰ ὅσα τοὺς συνόδεβαν, μαζὶ και πέντε πολεμικὰ τὰ πὺν γλήγορα μὲ σκοπὸ νὰ τρέχουν(1) ἀφτὰ ἀπὸ κον-

(1) Τὸ κείμενον ἐκπλέοισεν. Γράφει ἐπιπλέον.

τά όπου τυχόν ήθελε προσβάλει ο όχτρος. Οί 'Αθηναίοι πάλι τάχτηκαν γραμμή ένα ένα καράβι, κι' άρχισαν να λάμνουν γύρω τους και νάν τους πυκνώνουνε σέ μικρό χώρο (2), δίνοντας την ιδέα πώς θα χτυπήσουν έφτός· ο Φορμίωνας όμως είχε προστάξει να μήν έπιτεθούν πριν ο ίδιος δώσει το σημάδι. Γιατί έλπικε πώς δέ θα σταθεί ή παράταξη τους, όπως στέκει παράταξη πεζικού στην ξηρά, παρά πώς τα πολεμικά θα πέσουν άπάνου τó ένα στ' άλλο μέ συνταραγμό από τά φορηγά, και πώς, άν φυσήσει από τόν Κρισάκιδ κόλπο ο άνεμος πού καρτερώντας τον έλαμνε γύρω και πού συνήθιζε να πιάνει κατά την άδγή, πώς δέ θα σταθούνε μιά στιγμή ήσυχοι. Νόμιζε κιόλας πώς στό χέρι του είτανε να άρχίσει προσβολή όταν ήθελε, άφού τά καράβια του έτρεχαν καλύτερα, και πώς έκείνη την ώρα τά άποτελέσματά της θα βγούνε λαμπρότερα. Έτσι, άμα κατέβηκε τó άεράκι, και τά καράβια, όντας ήδη πυκνωμένα, έμπαιναν σέ συνταραγμό ένεκα και ο άνεμος και τά φορηγά πού τούς ένοχλούσαν, κι' άρχισαν να τσουγκρίζουν τά καράβια και οί νάυτες μέ τά κοντάρια να σπρώχνονται, και από τη βουή και τó αντίφύλαγμα και τις βλαστήμιες δέν άκουγαν τίποτα, ούτε διαταγές ούτε άξιωματικούς, μήτε κυβερνούσαν τά καράβια σωστά όπως τούς οδηγούσαν οί πλοίαρχοι, όντας ναφτικοί άπειροι κι' άνίκανοι μέσα στην τρικυμία να παίξουν τά κουπιά, τότες πιά μ' άφτη την έφκαιρία δίνει ο Φορμίωνας τó σημάδι, και θαρώντας τους οί 'Αθηναίοι βουλιάζουν πρώτα μιά από τις ναβαρχίδες, έπειτα άπομάχίζαν και τά άλλα καράβια όπου κι' άν τραβούσαν και τούς έφεραν σέ τέτοια ταραχή ώστε κανείς τους πιά να μή συλλογιέται αντίσταση, παρά δρόμο πρós την Πάτρα και τη Δύμη της 'Αχαΐας. Έτσι οί 'Αθηναίοι καταπόδι τους τσάκωσαν δώδεκα καράβια, παίροντας και τούς πιδ πολλούς τους άντρες, και τότες τράβηξαν πρós τó Μαλύνριο. Έκεί έστησαν τρόπαιο άπάνου στο Ρίο κι' άνάθεσαν ένα καράβι στον Ποσειδών, έπειτα γύρισαν πίσω στη Νάπακτο».

Κατόπι έγινε και δέφτερη ναυμαχία τών είκοσι 'Αθηναϊκών καραβιών πρós πενήντα έφτά, όπου ύστερα από ήττα στην άρχή νίκησαν στο τέλος πάλι, και τη δηγάται ο Θουκυδίδης έπίσης, μέ λίγα λόγια, όπου βλέπεις καθαρά τί και πώς έτυχε. Όταν τελειούσε διάβαζα τó βιβλίο του Λούδενδορφ, περίεργος να μάθω τί έτυχε στη μεγάλη μάχη του Tannenberg, δέν κατόρθωσα να βγάλω μήτε γιατί νίκησαν οί Γερμανοί, μήτε γιατί νικήθηκαν οί Ρώσοι. Και μου θύμισε τί έγραψε ο Rochefort στην άφτοβιογραφία του, δηλαδή πώς ποτές του δέν κατάλαβε τίποτα άλλο από περιγραφή μάχης παρά τούτο· άν τρώς περισσότερες από δσες δίνεις, την παθαίνεις, άν δίνεις περισσότερες από δσες τρώς, νικάς.

(Συνέχεια)

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

(2) Τó κείμενο προσθέτει εν χορ ή άει παραπλέοντες, πού δέ μπορεί να είναι σωστό.

ΚΑΤΟΥ ΣΤΟ ΓΙΑΛΟ

Κάτου στ' 'Α-Γιαννιού τόν κάμπο στού γιαλού τ' άμ-
(μουδερό,
— "Ωχ, ψυχή μου, τó θυμάσαι τ' όμορφο ξωκλήσι;—
Μαρομαροχυτές Νεραΐδες, μιά φορά κ' έναν καρό,
τρέχαν στο γλυκό νερό, για την πλύση.

Και καληώρα, σάν και τώρα, σούρπωμα του δειλινοῦ,
κι από ρόδα κι από γιούλια φύλλα είχαν μαδήσει,
σκόρπια φύλλα είχαν γιομίσει τά θεμέλια τούρανου,
στis κορφοϋλες του βουνού : κεί στή Δύση.

Τί χαρές και δροσογέλια, τί φωνές και τί γιορτή,
στ' 'Αη-Γιαννιού τóρημοκλήσι : Πάνω στην πεζούλα
τραγουδοῦσε μιά μικρούλα ξαπλωμένη άναγυρτή,
«Κάτου στο γιαλό κοντή... Νεραντζούλα...»

ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟ

"Ελα πάλε όπως και πρώτα κάτω από την περγουλιά,
τώρα πού μακριά στη χώρα άνάμανε τά φώτα
τώρα πού δέ βλέπει ο ένας τού άλλου τάσπρα τά μαλ-
(λιά,
έλα δός μου δυο φιλιά! σάν και πρώτα.

Λέν· απόψε μεσονύχτι κι άνασταίνονται οί νεκροί,
"Ακου πώς άχεί ή καμπάνα στην πνοή του Νότου·
Κάθε πεθαμένος, λένε, τέτοια νύχτα καρτερεί
να πετάξει τó βαρύ σάβανό του.

"Ελα, δός μου δυο φιλάκια, και ποιός ξαίρει άν είν'
(γγραφτό,
— Ψυχοςάββατο είν' απόψε, τών νεκρών γιορτάσι —
Κάτι πούχουμε θαμένα μήν άναστηθεί κι αυτό,
και τού πόθου τó ποτό, μās κεράσει.

N. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ (Δούρας)

"Όσοι έγγράφουν ένα συνδρομητή στο
«Νουμά» παίρνουν για δώρο 5 δρχ. βιβλία
από τις εκδόσεις του «'Αθην. Βιβλιοπωλείου».

"Όσοι έγγράφουν 2 συνδρομητές στο
«Νουμά», παίρνουν για δώρο 10 δρ. βιβλία
από τις εκδόσεις του «'Αθην. Βιβλιοπωλείου».

Ανάλογα παίρνουν όσοι έγγράφουν τρεις
και περισσότερους.

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ

τους συνδρομητές τών έπαρχιών και τού έξωτε-
ρικού πού καθυστέρούνε τη συντρομή τους,
να μās την έμβάσουν τó γληγορότερο, για
να μή βρεθοῦμε στη δυσάρεστη θέση να πά-
ψουμε να τούς στέλνουμε τó φύλλο.

X. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & Σ'.